

РЕЗЮМЕТА

**на представените за конкурса научни трудове
на гл. ас. д-р Борис Димитров Вунчев, единствен кандидат в
конкурса за присъждане на академичното звание „доцент” в
професионалното направление 2.1. Филология (новогръцко
езикознание), обявен от СУ „Св. Климент Охридски”
(ДВ, бр. 96 от 06.12. 2012 г.)**

Борис Вунчев

Семантични
и синтактични
особености
на активните
интранзитиви
в новогръцкия език

Университетско издателство
„Св. Климент Охридски“

РЕЗЮМЕ¹

I. УВОД

Обект на изследването са семантичните особености на активните интранзитиви в новогръцкия език (нататък НГЕ). Под *активни интранзитиви* в изследването се разбират *глаголни форми с активна залогова морфология*, независимо дали става въпрос за форми на интранзитивни глаголи, или транзитивни глаголи, употребявани и интранзитивно.

Целите на изследването са няколко:

а) да постави изследвания въпрос в теоретична рамка чрез използването на постиженията на съвременната лингвистика, в частност на модерни семантични и синтактични подходи по темата;

б) да представи семантична класификация на активните интранзитиви в НГЕ, която да хвърли повече светлина върху особеностите в изразяването на залоговата семантика в НГЕ;

в) да предостави на студентите в специалност Новогръцка филология на СУ „Св. Климент Охридски”, както и на по-широк кръг изследователи съвременен ръководство на български език по някои въпроси на залоговата семантика в НГЕ и въобще на залога в общотеоретичен план. Постигането на тази цел е естествено ограничено от самия обхват на изследването, тъй като се изследват само активни интранзитивни форми.

Теоретичен подход на изследването

Изследването има основно функционално-семантичен подход. Поради особеността на проблематиката обаче се използват и немалко теории и идеи от актуалната надстройка на генеративната граматика – т.нар. универсална граматика (Universal Grammar), както и други синтактични теории, близки до генеративната граматика: ролево-референтна граматика (Role and Reference Grammar, RRG), лексикално-функционалната граматика (Lexical-Functional Grammar, LFG), релационна граматика (Relational Grammar, RG), теорията за управление и свързване (Government-Binding Theory, GBT), минималистична програма (Minimalist Program, MP) и др.

¹ Монографията е издадена под заглавие Вунчев, Б. Семантични и синтактични особености на активните интранзитиви в новогръцкия език. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2013. 155 с.

Източници на езиковия материал

Източниците на езиковия материал са устни – емисии новини и актуални предавания, излъчени от гръцки телевизии), и писмени – художествена литература, отделни статии в централни гръцки ежедневници, оригинални примери на новогръцки език, чиито автори са носители на НГЕ, ограничен брой примери от научната литература по темата, ограничен брой конструирани примери.

От устните и писмените текстове с обем около 1000 страници са ексцерпирани над 700 примера, върху които се основава анализът на изследването.

II. ПРЕГЛЕД НА ПОДХОДИТЕ КЪМ ЗАЛОГА В ПО-ВАЖНИТЕ ТРАДИЦИОННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА НГЕ

В тази глава се представят залоговата проблематика и въпросите на транзитивността, застъпени в следните учебни пособия и научни изследвания:

- граматиката на Триандафилидис;
- синтаксиса на Дзардзанос ;
- граматиката на Цопанакис;
- изследването на Мирамбел;
- изследването на Холтън, Филипаки-Уорбъртън и Макридж;
- граматиката на Клерис и Бабиниотис и
- статията на Сетатос „Диатезите в стандартния новогръцки”.

III. СЪВРЕМЕННИ СИНТАКТИКО-СЕМАНТИЧНИ ПОДХОДИ

Тъй като научната литература по темата е огромна и обобщаването ѝ, дори в тезисен вид, е изключително трудоемка задача, в тази глава се ограничаваме да изложим по-подробно няколко ключови теории, върху които в по-голяма или по-малка степен се опираме в нашия анализ: аргументна структура, теорията за граматичния залог на М. Клайман, теорията за транзитивността на М. Халидей и типологичните особености на ергативността според Р. Диксън.

IV. ТЕОРЕТИЧЕН МОДЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

В тази глава се въвеждат понятията *морфологичен залог* и *семантичен залог*, както и се разглежда в общотеоретичен план проблемът за транзитивността и интранзитивността. Въвежда се и категорията *валентност*, отразяваща динамиката на аргументите в рамките на дадена предикатна структура. Въз основа на тази категория в новогръцкия език се различават структури с увеличена валентност (каузативни структури), структури с редуцирана валентност (медиални структури, реципрочни структури, структури, изразяващи производна акционална интранзитивност) и структури с нормална валентност (абсолютни интранзитивни структури (статални и акционални) и ергативни структури).

Всички тези синтактични структури, взети в своята цялост, реализират чрез активни интранзитивни форми разнообразни семантични залогови характеристики, наричани семантични залози, а именно статална интранзитивност, акционална интранзитивност, производна акционална интранзитивност, ергатив, каузатив, медиум и реципрочност.

V. СТАТАЛНА ИНТРАНЗИТИВНОСТ И АКЦИОНАЛНА ИНТРАНЗИТИВНОСТ

В тази глава регистрираните в корпуса статални глаголи се класифицират по семантиката им в седем групи. Разглеждат подробно и семантичните особености на статалната интранзитивност. Статалната интранзитивност аргументирано е разграничена от акционалната интранзитивност. Акционалната интранзитивност, от своя страна, е поделена на контролирана и неконтролирана. Тази диференциация е обоснована с понятието контрол. Предлагат се класификации на съответните глаголи, изразяващи единия или другия вид акционална интранзитивност и се анализират семантичните особености на видовете акционална интранзитивност. Очертава се сходството между неконтролиращите акционални интранзитиви и некаузативно-каузативните амбитранзитиви.

Главата завършва с анализ на производната акционална интранзитивност. Прави се анализ на типа глаголи, чиято семантика допринася за употребата им в изказвания за производна акционална интранзитивност и се разглеждат допълнителните синтактични, семантични, прагматични и т.н. фактори за производна акционална интранзитивност.

VI. ЕРГАТИВ

Тази част от изследването започва с увод и бележки за значението и употребата на ключови термини като ергатив/ергативност, неакузатив и антиакузатив. Подробно се класифицират по семантичен признак идентифицираните в корпуса неакузативно-акузативни амбитранзитиви. Разглеждат се семантичните особености на семантичния залог ергатив. Обобщават се семантичните тестове за ергативност, за разграничаване на ергатив от медиум и за разграничаване на ергатив от пасив.

VII. КАУЗАЦИЯ. КАУЗАТИВ. ПСЕВДОКАУЗАТИВНИ КОНСТРУКЦИИ

Главата започва с уводни терминологични бележки. Последователно се разглежда каузацията на неакузативи и каузацията на неергативи. Изяснява се синтактичният механизъм за генериране на акузативни структури. Подробно се изследва семантиката на транзитивните конструкции с неергативни глаголи и се обобщават някои други средства за изразяване на акузативност в НГЕ.

VIII. МЕДИУМ

В тази глава се представят т.нар. „стеснен” и „разширен” подход към семантичния залог медиум и семантиката на медиално-пасивната флексия. Изяснява се същността на семантичния залог медиум и се разглежда проблемът за активните интранзитивни форми с медиално значение в НГЕ.

IX. РЕЦИПРОЧНОСТ

В тази заключителна глава на изследването се обобщават морфологичните, лексикални и синтактични средства за изразяване на реципрочност в НГЕ. Обобщават се глаголите с естествено реципрочно значение. Изяснява се същността на семантичния залог реципрочност и се очертава семантичните и синтактични разлики между базисната и естествената реципрочност.

Χ. ΖΑΚΛΥΧΕΝΙΕ

Изследването завършва със заключение, в което се обобщават резултатите от изследването.

В приложение се предлагат таблици с класификация на всички идентифицирани в корпуса активни интранзитивни глаголи.

ЦИТИРАНИ В РЕΖΙΥΜΕΤΟ ИЗСЛЕДВΑΝΙЯ

Holton, D., P. Mackridge, E. Φιλιππάκη-Warburton. Γραμματική της Ελληνικής γλώσσας. Αθήνα, 1999.

Κλαίρης, Χρ., Μπαμπινιώτης Γ. Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2005.

Mirambel, A. Η νέα ελληνική γλώσσα. Περιγραφή και ανάλυση. Θεσσαλονίκη, 1988.

Σετάτος, Μ. Οι διαθέσεις της Κοινής Νεοελληνικής. – Β: Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, 1997, № 17, 202–215.

Τζάρτζανος, Α. Νεοελληνική σύνταξις (της κοινής δημοτικής). Ανατύπωση. Τ. 1. Αθήνα: Κυριακίδη, 1996.

Τριανταφυλλίδης, Μ. Νεοελληνική γραμματική (της δημοτικής). Ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΔΒ (1941) με διορθώσεις. Θεσσαλονίκη, 1993.

Τσοπανάκης, Α. Νεοελληνική γραμματική. Αθήνα, 1994.

Ετιμολογични и словообразователни особености на абсолютните активни интранзитиви в новогръцкия език²

В студията се анализират етимологичните и словообразователните особености на абсолютните активни интранзитиви в новогръцкия език. Интранзитивите се обобщават в групи според времето на създаването им (старогръцка, елинистическа, византийска, новогръцка епоха). Изследват се основите на производните интранзитиви като части на речта, както и

² Студията се състои от две отделни публикации:

1. Вунчев, Б. Етимологични и словообразователни особености на абсолютните активни интранзитиви в новогръцкия език – В: Материали от Двудневна научна конференция на тема „Новогръцкият език и култура в България – традиции и предизвикателства”. София, 30 ноември-1 декември 2012 г. (под печат).
2. Вунчев, Б. Етимологични и словообразователни особености на акционалните активни интранзитиви в новогръцкия език (статистическо обобщение и изводи). – В: Девета конференция на младите учени във Факултета по класически и нови филологии. Май 2012 г. (Сборник от изследвания). София, 2012, 47-59.

суфиксите и префиксите, които се засвидетелстват при образуването на въпросните глаголи. Анализират се и композитните интранзитиви.

Дигенис Акритас. Фондация за българска литература, С., 2009.

Книгата представлява първи цялостен превод на български (базиран на гръцкия ръкопис от манастира Гротаферата) на уникалния византийски епос за Дигенис Акритас. Освен превод с коментар в книгата е поместен обширен предговор, в който се разглеждат историческите, културните и езиковите аспекти на това литературно произведение. Отделя се място на една обща характеристика на отношенията между Византия и арабите (VII-X век), обобщават се сведенията за Дигенис Акритас преди откриването на гръцките ръкописи, представят се основните гръцки ръкописи с техните езикови особености, дискутират се въпроси около възникването на епоса като датировка на лица и събития, автор и място на създаване, език и стихосложение.

Граматика, речници и други помагала за изучаване на гръцки език в България до Освобождението. – В: Годишник на СУ „Св. Климент Охридски”. ФКНФ. Т. 104. С., 2012, 153-240.

Целта на изследването е анализът на граматиките, речниците и други помагала за изучаване на гръцки език, съставени от българи преди Освобождението (1878 г.). В сравнение с други подобни прегледи акцентът тук е поставен върху подробното описание на съдържанието, анализа на гръцкия езиков стандарт, застъпен в съответното пособие (катаревуса или димотики), и особеностите в предаването на български език на гръцката граматична терминология. Анализирано е подробно съдържанието на 14 старопечатни книги и 28 ръкописа.

Гръцкият език в България през последните векове на турското робство. – В: Първи конгрес на неоелинистите от балканските страни на тема “Новогръцкият език на Балканите – проблеми на обучението, изследвания и перспективи” (Сборник от изследвания). София, 2003, 195-204. (Оригинално заглавие на гръцки: Η ελληνική γλώσσα στη Βουλγαρία στους τελευταίους αιώνες της Τουρκοκρατίας. - Στο: Πρακτικά του Α΄ Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανίων με θέμα «Η Νεοελληνική Γλώσσα στα Βαλκάνια – προβλήματα διδασκαλίας, μελέτες και προοπτικές», Σόφια, 2003, 195-204).

В статията се анализира мястото и значението на гръцкия език в България в периода от началото на Възраждането до Освобождението на България от османско владичество (1878 г.). Прави се преглед и на присъствието на българи в гръцките светски училища на територията на Османската империя и Дунавските княжества.

Помагала за изучаване на гръцкия език в България през 19-и век. – В: Гръцките изследвания в академичните институции и образователните системи на Европа – минало-настояще-бъдеще. Солун: Център за гръцки език (под печат). (Оригинално заглавие на гръцки: Βοηθήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στη Βουλγαρία κατά τον 19ο αιώνα. – Στο: Οι Ελληνικές σπουδές στα ακαδημαϊκά ιδρύματα και στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης: παρελθόν – παρόν – μέλλον. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας) (под печат).

Статията (на гръцки език) резюмира съдържанието на помагалата за изучаване на гръцки език в България до Освобождението от османско владичество (1878 г.).

Новогръцкият перфект и употребата му от носители на българския език. – В: Първи конгрес на неоелинистите от балканските страни на тема “Новогръцкият език на Балканите – проблеми на обучението, изследвания и перспективи” (Сборник от изследвания). София, 2003, 66-82. (Оригинално заглавие на гръцки: Ο νεοελληνικός παρακείμενος και η χρήση του από φυσικούς ομιλητές της βουλγαρικής γλώσσας. Στο: Πρακτικά του Α΄ Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανίων με θέμα «Η Νεοελληνική Γλώσσα στα Βαλκάνια – προβλήματα διδασκαλίας, μελέτες και προοπτικές», София, 2003, 66-82).

Целта на статията (на гръцки език) е да анализира в теоретичен план основните характеристики на новогръцкия перфект и на базата на резултатите от този анализ да детерминира причината за грешки при употребата му от страна на носители на българския език. Изследват се мястото на перфекта в темпоралната и аспектуална система на новогръцкия език, опозициите, които перфектът реализира с останалите времена от плана на миналото и плана на настоящото, характерът на връзката перфект-аорист, семантичните подкатегории на перфекта в новогръцки. Подробно се изяснява генезисът на грешките при употребата на новогръцкия перфект от носители на българския език.

Наблюдения върху морфологията на глаголния вид в новогръцкия език. – В: Studia Classica Sardicensia, 2010, № 1, 47-53.

Статията изследва неморфологичните критерии за идентификация на видовия характер на глаголните основи в НГЕ, както и морфологичните средства за изразяване на видовите опозиции в НГЕ чрез трите видови основи - основата за несвършен вид, деятелната основа за свършен вид и страдателната основа за свършен вид. Разглеждат се и различни случаи на двувидовост и видова дефективност.

Анатомия на смешното в гръцкия сериал „Константин и Елена. – В: Седма конференция на младите учени във Факултета по класически и нови филологии. София, май 2010 г. (сборник от изследвания). София, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2011, 57-67.

В статията се анализира езиковата ситуация в гръцкия комедиен сериал „Константинос и Елени”. Проследяват се средствата, с които се изграждат „езиково” образите, сблъсъкът между двата основни характера и се правят изводи върху въпроса за мястото на книжовния новогръцки (катаревуса) в съвременната езикова среда в Гърция. След кратка обща информация за сериала подробно се разглеждат основните личностни характеристики на двамата главни герои, анализира се езикът им, както поотделно, така и в словесните им сблъсъци. Основният извод е, че двамата герои еволюират от неразбиране или подигравка с ‘противниковия’ езиков регистър до употреба и игра с него. Словесният двубой между Константин и Елена всъщност прикрива неизбежния синкретизъм на езиковите форми и естествената еволюция към един общ езиков формат, включващ елементи както от вулгарния жаргон, така и от стария, книжовен стандарт, като естествено и едните, и другите се употребяват в ограничени случаи – по-неформално или съответно по-официално ниво на общуване.

Преглед на издадените книги, студии и монографии и защитените дисертации и хабилитационни трудове по новогръцки език и литература от преподаватели и докторанти на специалност Новогръцка филология на СУ (1992-2012 г.) – В: Материали от Двудневна научна конференция на тема „Новогръцкият език и култура в България – традиции и предизвикателства”. София, 30 ноември-1 декември 2012 г. (в съавторство с Милена Миленова) (под печат).

В статията се представят всички книги, студии, монографии и дисертации, плод на научната дейност на преподавателите в специалност Новогръцка филология от създаването на специалността през 1992 г. до 2012 г. Представени са научните трудове на Саня Велкова, Екатерина Григорова, Стойна Пороманска, Драгомира Вълчева, Кирил Павликянов и Борис Вунчев.

Представяне на проекта „УЕБ базиран курс по гръцки език за българи и български предприемачи” по Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013 г.” - В: Материали от Двудневна научна конференция на тема „Новогръцкият език и култура в България – традиции и предизвикателства”. София, 30 ноември-1 декември 2012 г. (в съавторство с Е. Чаушева, Д. Йорданова, Н. Сотирова) (под печат).

В публикацията се представя подробно проектът „УЕБ базиран курс по гръцки език за българи и български предприемачи” с партньори Центъра за обработка на речта – Ксанти и Югозападния университет „Неофит Рилски” – Благоевград. Представят се данни за бюджета на проекта и се очертават основните цели на електронната платформа, обобщени в следните точки:

1. Установяване на мрежи за сътрудничество между двете национални граници.
2. Инвестиране в човешкия капитал и информационните и комуникационни технологии с цел преодоляване на езиковата бариера и улесняване на трансграничното общуване и икономическите връзки.
3. Развиване на високо специализирани човешки ресурси в полето на компютърно подпомаганото езиково обучение.
4. Свързване на образователния и бизнес сектори.

Ε. Θωμαδάκη. Το επίθετο. Στοιχεία μιας τυπολογικής και συγκριτικής προσέγγισης με ιδιαίτερη αναφορά στην ελληνική, την τουρκική και τη ρωσική. - В: Съпоставително езикознание, 2011, № 36:3, 64-70.

Статията рецензира труда на Евангелия Тоамадаки „Прилагателното име. Данни от типологично и съпоставително изследване със специален акцент върху гръцки, турски и руски”. Книгата представлява типологично и съпоставително изследване на прилагателното име в новогръцки, руски и турски.